

REVISTA ORĂȘTIEI

ABONAMENTELE:

Pe 1 an 3 fl.; pe 1/2 an 1 fl. 50 cr.; pe 4 luni 1 fl.
Pentru România și străinătate 10 fr. la an.
Manuscrise nu se înapoiază. — Scrisori nefrancate
nu se primesc.
Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă

EDITORIAL FOII:

Aurel Popovici-Barcianu, director.

PROPRIETATEA

Institutului tipografic „Minerva” în Orăștie.

INSERTIUNILE:

Un șir garmond prima-dată 5 cr., a 2-a oară
4 cr., a 3-a oară 3 cr. și timbru de 30 cr.
Atât banii de abonament cât și pentru inserțiuni, sînt
a se trimite la adresa: „Minerva” institut tipografic
în Orăștie (Szászváros).

„15 Martie“

Ce însemnează? Aducerea aminte de ziua când, la 1848, a început revărsarea peste țeară a libertății, de presă și cetățenești, pe lângă ștergerea vechilor așezăminte putrede, iobăgești. Zi însemnată, negreșit. Ar fi și pentru noi Români zi de sărbătoare, dacă libertățile ei s'ar fi revărsat și peste noi, dar' stăpânirile ungurești au avut și au mereu de grije, ca asta să nu se întempele. Să le fie lor bine, de noi apoi, fie-i Domnului milă!

Dar' cum pentru ei, pentru Unguri, dela data acestei zile, 15 Martie 1848, până azi, a urmat într'adevăr mult bine, cât nici ei n'au visat, dinșii ar trebui să o sërbeze cu o deosebită evlavie, bucurie, cu inimi înălțate și generoase, ca pe o zi în care s'a deschis cerul asupra lor.

În loc de asta însă, eată, în fugă, cu ce inimi «generoase», «nobile» s'a întors guvernul unguresc prin sbirii sei din țeară, și plebea maghiară, numai în zilele acestea, cătră popoarele nema-ghiare:

În 12 Martie la *Murș-Oșorhei* opt învâ-țători români erau puși pe banca acușătorilor, pentru «crima» de-a fi cântat într'un cantin militar ca rezerviști la deprinderi de arme, prin 1896, „*Doina lui Lucaci*”!.. Față de 6 procurorul și-a retras acusa, pe doi însă, *Avram Gurgiu* din Blăjeni (în Zarand) și *Andrei Rusu* din Frata, i-a osândit la câte 50 fl. pedeapsă în bani sau 5 zile temniță, pentru «crima» de-a fi cântat o... doină.

Tot pe 12 Martie, redactorul și editorul foii românești din Arad, „*Tribuna Poporului*” erau citați la judecător, că li-se face proces pentru un articol foarte nevinovat din anul trecut.

Contra foilor slovești s'a pornit în ace-lași timp o goană nebună, unei singure foi făcându-i mai săptămânile acestea două pro-cese de-odată!

Pe 14 Martie, *Manoilă Sara* din Vurpăr a fost chemat să-și înceapă cele 5 luni de «libertate» de-a se primbă în temniță, pen-tru-că prin 1896 într'un birt făcuse niște glume despre Nemți și Unguri și niște Unguri cu cari chiar glumia, 'l-au pîrit că i-a vorbit de rău, deci a «așîțat» la ură! Și a plătit și 200 fl. pedeapsă în bani.

În 15 Martie la *Arad* jidano-ungurimea a făcut patriotic tîmbălău, luminând orașul și punând steaguri pe case. La conductul de seara, nobilii „iubilanti” au spart ferestrele toate la seminarul românesc gr-or. și la alumne, de n'a mai rămas de ele nimic, pentru-că n'a luminat ferestrele, pentru-că sunt case românești, locuite de oameni ce n'au plăcere să între în șir cu nebunii!.. (E drept, durere, că s'au văzut și case românești „luminat”).

Și altele, și altele!.

Toate acestea într'un timp, când «nației de cavaleri» și frunțașilor sei, li-se ședea bine să fie tocmai foarte „cavaleri” față de toți cetățenii patriei, și, pe vremea aceasta, ca pe niște zile sfinte, să oprească ori-ce pornire din ură și din dor de răsunare față de aceste popoare date de răul sorții pe mâna lor, ba chiar pe cei isbiți mai înainte, pe drept ori nedrept, de aspri-mea legii, închiși, alungați, în numele sărbătorii libertății, ei azi să-și ierte, se-și sloboadă, să deschidă tuturor brațe de frate! Asta ar fi fost nobil și vred-nic de atari zile! Dar' Ungurul să-și-o facă asta?

Așa cum s'a serbat, e numai păcat să se spună că s'a serbat ziua de „15 Martie”.

Napoi cu pamfletul!

În frigurile ce i-au cuprins de-a vedea un spor mai de dai Doamne în maghiarisarea acestei țeri, Ungurii mai «isteți» din Pesta, s'au pus pe fabricat de unghițe, pentru a prinde... raci nemaghiari, spre a-i maghiarisa.

Au scris dragă-mi-te Doamne la apeluri prin țeară, cătră tot felul de societăți, cătră neguțători, măiestri, etc. să-și maghiarizeze numele și să lucreze și în cercul lor de cu-noștinți în acest sens.

Dar' isprava fiind slabă, s'au pornit mi-nistri, ca mai temuți, mai cu putere, și au dat la «circulare» cătră ai lor «supuși», cătră congregațiile comitatelor ca ele să le trimită reprezentanțelor orașelor dimpreună cu broșuri ce cuprind îndrumări cum e a să maghiarisa numele, și cam ce fel de nume «frumoase» ungurești sunt a se alege!.

Orașul *Sibiu* a primit și el dela vicișpanul comitatului Sibiuului o astfel de circulară-unghiță și broșuri.

Dar', spre onoarea conducătorilor sași ai acestui oraș, reprezentanța *Sibiului* s'a purtat foarte bărbătește față de această apucătură nevrednică, a bolnavilor de furia maghiarizării.

În ședința din săptămîna trecută a senatului orașenesc, un membru a făcut interpe-lare primarului, că drept e că și pentru *Sibiu* a venit acea «invitare» hungarică de sus?

Ear' primarul a răspuns că da, e drept că a venit, dar' magistratul a hotărît în cea din urmă ședință a sa, să trimită napoi, „cu tot respectul”, vicișpanului, atât circularul ministrului cât și cele 15 broșuri scrise de *Telkes Simon* și trimise spre împărțire, pentru-că magistratul orașului *Sibiu* nu crede să fie folositoare pentru pacea orașului acea mișcare (de maghiarisare) ci din contră, chiar primej-dioasă!

Declarația primarului a fost primită cu aplause.

Moșneagul.

Da merg s'aduc și eu
Din uscături ce-'s harnic.

Poetul.

Ești dârz.

Moșneagul.

Nărvul meu.

Cam dârz, dar' n'am ce face; nărvul cel
din fire,
Cum spune vorba aia, nu are lecuire.

Așa 'mi-a fost ursita, să-și fie 'n veci urît
Ori-ce'i stricat și mârșav și tot ce-i schimosît.
Și de-'mi arunc privirea la noi și 'n alte sate,
Ved cum se surpă toate ce-au fost din moși
păstrate;

Bêtrâne obiceiuri frumoase, românești,
Se perd, se sting încetul, și 'n urmă te trezești
Cu altele, străine, în loc de flori — scăete,
Cari ni-se șed întocmai ca nuca la părete.
Țeranca, fala noastră, își uită de rășboiu
Și-și cumpără prin țiguri găteală cu forfoiu;
Chiar graiul nostru neaș se pare că se schimbă
Și vorbele străine își frîng sêraca limbă;
Cântarea legănată și doina cea cu dor
Încep să se prefacă virteji îmbêtători;
Ne mestecăm prea tare, ca grăul în neghină,
Abia ne mai cunoaștem de pătura străină.
Întoarsă-i roata vremii și noi suntem din jos
Și nu ved mântuiri.

Poetul.

Ba e, bêtrân duios.

Să facem un teatru, o casă minunată,
Și s'adunăm într'însa tot ce-am avut odată
Și tot ce-i azi al nostru: graiu, datini, port
și cânt

Și tot ce are neamul mai prețios, mai sfânt!
Să le păstrăm pe toate, ca 'n veci să nu ne
peară,

Să ne 'ncălzim la ele, să ne ridice eară!

Moșneagul.

Să-ți fie gura d'aur, că bine mai vorbești!
M'ai mîngăiat cu totul, 'mi-ai dat puteri cerești;
Sunt tinăr, sprinten eară, ca și odinioară,
Mê duc, alerg, sbor iute, ca pasêrea ușoară,
Să ved pe toți Români, la toți să le vestesc,
Ca într'un gând să facem Teatru Românesc!
(Ese).

Scena III.

Poetul singur.

Toți într'un gând! O! par'că din ceruri ni-se
spune,
Toți într'un gând, Români, am face o minune.

Scena IV.

Poetul și o societate de domni și dame.

Un domn.

Pe pajiștea aceasta e bun loc de maial.

FOIȚA „REVISTEI ORĂȘTIEI”

Prolog.

La „Biblioteca Teatrală”.
Teatrul înfățișează o livadă între munți.

Scena I.

Poetul coborînd la vale.

Umblat-am văi și dealuri, văzut-am cu mîndrie
Că neamul nostru are o mare bogăție
De frumuseși ascunse, ce alții n'au.

Păcat

Că noi nu prea cunoaștem ce-avem mai minunat!
Ne-am dus în lumi străine și-am învîțat în ele
Limbi, datini și cultură, cu cheltueli, munci grele.
Ne-am închinat cu fală la tot ce-a fost străin
Și-am dat uitării neamul și sângele român!
Nici n'am visat că ceea-ce 'n lume ne 'ncântase
Aveam și noi, mai neaș și mai frumos, acasă,
Ascuns în neamul nostru!

Și până când am stat

Prin lumile străine și lor ne-am închinat,
Aici în casa noastră, comoara părăsită
A trebuit să 'ndure o crîncenă ispită;
A fost un pom cu fructe ce stă 'n drum nepăzit,
Cați trecători mai lacomi, cu toți 'l-au ciungărit!

Toți ș'au cules din poame ce-au fost mai
minunate,

Ba rupt-au chiar și ramuri de fructe încercate;
Dar' ori-cât ni-'l dubiră, de loc nu s'a uscat,
Căci este-un pom ce veacuri stă sus neclătinat!
Cât îl sdrobești mai tare, dă ramuri mai
vînjoase,

Cât îl despoi mai crîncen, ai poame mai fru-
moase!

Din vechile-'i podoabe mulțimi s'au stîns și dus,
Dar' astăzi și mai mîndru ridică fruntea 'n sus.
(Privind în giur, vine înainte).

Trecut-a noaptea lungă și soarele răsare,
E vremea să ne punem la lucru mic și mare!
Sus steagul luminării prin văi și prin Carpați,
Să ne-adunăm sub dînsul, Români, ca niște frați!
Să scoatem la iveală comoara nesecată,
Să-și facem scut de-apururi, ca 'n veci și nici
odată

Să n'o despoaie nimeni, să crească pentru noi,
Să 'nsufe mîngăiere în timpuri de nevoi;
În zi de bucurie ne facă sărbătoare
Și ori-și-cînd ne fie o fală 'nălțătoare!

Scena II.

Poetul și un țeran moșneag.

Poetul.

Ei ce mai faci, moșnege?

Dee Dzeu ca aceste din urmă să sporească așa de tare, cât să covârșească cu totul pe cele rele, și privind spre Bucovina, după știrile bune, ce se ridică acolo, plăcute ca niște flori albe, se vedem înaintea noastră earăși o... »dabă Bucovina, veselă grădină, cu pomi roditori, cu mândri feciori... pentru neamul românesc.

Eată câteva știri ce le luăm după „Deșteptarea”, foaia poporului român din Bucovina, redactată cu multă pricepere și plină de căldură românească.

Voind Dr. George Popovici, deputatul român la dieta din Viena, să fiină nu demult o adunare de alegători la Rădăuți, ca să le dea seamă despre isprăvile sale în dietă, »Deșteptarea» spune despre asta următoarele:

»Deputatul nostru Dr. George Popovici având a ținea adunarea sa cea mare în Rădăuți, după lege a trebuit să facă știre și arătare despre dinsa căpitanului districtual din Rădăuți. Arătarea către căpitanat despre adunarea sa a făcut-o deputatul Popovici în limba românească. Și căpitanul din Rădăuți Patak, măcar că nu suferă pe Români, i-a dat lui Popovici răspuns românesc.

»De când îi lumea n'a mai ieșit din căpitanatul Rădăuțului răspuns românesc, dar' lui George Popovici tot i-a ieșit! Bună-i trica, dragi cetitorii! De-i da Patak lui George Popovici răspuns scris în limba nemțască, o păția bietul căpitan!

»Români, urmați pilda lui Popovici! Deputatul v'a dat pildă, voi urmați-o cu curaj!»

În același număr al numitei foi mai cetim următoarele:

»Din Fundul-Moldovii ni-au sosit cele mai bune vești. Gospodarii din comuna aceea în ruptul capului nu se dau să primească terminuri nemțești și scrisori nemțești de pe la cele judecătorești și cancelarii. Nici că mai fac ei vre-o danie, ori vre-un contract, ori vre-o piră sau arătare nemțască. Și așa fac nu unul sau doi gospodari din Fundul-Moldovii, dar' toți de-arindul fac așa! Bun și slăvit început au mai făcut Românii din Fundul-Moldovii! Ni-au venit știri, că și alte comune de prin părțile Câmpulungului se iau pe urma comunei Fundul-Moldovei. Crapă de ciudă judecătoria cei-ce nu pricep bine limba românească. Crepel Atata pagubă!

Ce e drept nu e păcat.

Sub acest titlu primim următoarele:

Dle Redactor! Am auzit, că în »Revista» D-Voastră m'ați luat și »de-a stânga» și »de-a dreapta», ba chiar și din centru v'ați ocupat cu mine. N'am voit să reflectez la cuvintele dascălului și a popii, însă la ale D-Voastră sunt silit să răspund. Vă rog să binevoiți a-mi da mie vorba acum: D-Voastră ziceți în numărul trecut (8), că în statistica mea

oficioasă am arătat mai mulți Maghiari de câți sunt. Se poate. Numai eu cred, că statistica mea are drept, și oare pentru-ce? Pentru-că sub cuvântul acesta — *tankötelek* — înțelegem acei prunci, cari dela anul 6—15 sunt siliți să cerceteze școala elementară, între acestia au fost Unguri: 3329, Germani: 918, Români: 39.961, Toți: 53, Slavoni: 12, Ruteni: 10, suma: 44.283. Ear' când zic: — *az összes iskolások száma 25.906* — atunci înțeleg studenții aceia, cari au cercetat școalele toate cari se află în nobilul nostru comitat (*poporale, comerciale, de calfe, preparandii, reala, gimnasil, civile*) și așa nu e mirare, dacă la alte națiuni s'a mărit numărul: Maghiari 3839, Germani: 1259, Români: 20.652, Toți: 151, Sârbi: 4, Ruteni: 1, suma: 25.906 școlari.

Nu vreau să vă explic lucrul mai departe, numai vă rog ca de altă-dată să-mi cetiți raportul meu mai bine și mai cu atențiune, atunci apoi veți vedea, că nu raporturile mele sunt netrebnice și neadeverate, ci ale altora.

Eu totdeauna îmi fac serviciul și spun numai ce e adevărat. Mai multă lumină, dlor, și credință în amplexiații statului!

Deva, la 15 Martie 1898.

Cu toată stima

Georg Wilt m. p.,
subinspector reg.

Așa da, înțelegem și noi, cât nici că e lipsă să se ne explice lucrul mai departe dl subinspector, cu toate acestea ne deo ve se-i spunem că — tot d-sa a făcut eroarea.

Căci ceea-ce aci, în întimpinarea de mai sus, spune dl Wilt, n'a spus și în articolul publicat în „Hunyad”! N'a spus acolo că la cei-ce »au cercetat școala» a socotit și pe studenții din cele 2 gimnasil din comitat (Orăștie și Brad), dela școala reală superioară de stat (Deva) și dela preparandia de stat (Deva). Asta numai acum o spune dl subinspector, ca o întregire oare-cum a raportului d-sale din »Hunyad».

Acolo, sub titlul: „A megye népoktatása» (Instrucțiunea poporală în comitat), a vorbit numai despre:

»48 állami elemi, 18 községi, 9 rom. kath., 38 gör. kath., 204 gör. keleti, 7 agost. hitv. ref., 1 magán, 4 egyesületi, 1 agost. hitv. evang. felső nép- és 3 elemi-iskola;» —

adecă tot de școale poporale: de stat, comunale, confesionale, și de școale poporale superioare (normele) e vorba; — ear' urcând peste aceste poporale, spune că au mai fost și:

»2 állami polgári leányiskola, 10 iparos tanoncz iskola, 1 kereskedő tanoncz-iskola, 11 kisededóvoda, 2 állami gyermekmenedékház, 46 nyári gyermekmenhely és 1 árvaház; társulati 6, magán 1 iskola;» —

că au fost adecă încă: școale de fete, școale pentru învățării de măestri și de neguțători, asile de copii mici, permanente ori numai de vară, un orfelinat (asil pentru orfani și școală)

și 6 școli ale societăților și 1 școală privată, — cari toate încap sub titlul „a megye népoktatása», instrucțiunea poporală a comitatului.

Dar' sub care din aceste specificări se înțeleg eu pe cele două gimnasil, școala reală de stat cu 8 clase, și preparandia de stat?

Sub nici una! Căci aci e vorbă numai de instrucțiunea poporală, inferioară, din comitat, nu și de cea din școalele medii, de care se țin gimnasil și realele! Ear' că de fapt nu avem să le înțelegem sub nici una din acele specificări, e dovadă și faptul că nici gimnasil, nici realele, nici preparandia, nu-s înșirate de dl subinspector între școalele despre care face raport, căci doar' acelea nici nu stau sub controla d-sale, nici n'are să de d-sa sană despre ele! Pe acelea le vizitează și raportează despre ele comisarii guverniali, inspectorii supremi de școale, nu dl. subinspector pentru școalele de pe satel.

Așadar o scuză fără noroc. Și-apoi cine naiba a văzut »statistică» făcută așa, că socotiți câți au fost »obligati» a cerceta școala poporală, ear' când constăți căți au și cercetat-o de fapt, numeri și pe cei din — școalele medii!

Una din două: ori e adevărat că inspectoratul nostru dela Deva, făcând statistica școalelor poporale a socotit și pe studenții din școalele medii, și atunci s'a urcat prea sus, unde nu-i e chemarea, (ceea-ce nu e prea verosimil, că doar' ar fi numit și pe aceste școli cu numele, cum a numit pe o săracă de »magán-iskola», »tanoncz-iskola» sau »árvaház»), și atunci a greșit făcând din statistică, o confuzie, sau n'a făcut această greșală mare, și atunci rămân scrintite datele, precum am arătat în numărul nostru 8.

Un fel mai rău decât celalalt.

Da, da... »Ce e drept nu e păcat».

Treburile bisericesti.

Sinodul protopresbiterial gr-or. al tractului Orăștie, ținut la 10 Martie n. 1898 (Urmare și fine).

Școalele, învățatorii și învățământul.

Școale în tract se află 27 și un asil (Orăștie). Numărul edifițiilor proprii școlare este 21 și inchiriate 6, dintre acestea 19 sunt în stare pe deplin corăspunzătoare, ear' 8 nu. Fără edifiții școlare se află comunele Serceșu, Dencul-mic, Tămășasa și Sereca, din cauze că nu dispun de mijloace de a-și zidi din propriile lor puteri.

Grădini de pomări au fost 19, dintre cari 18 cultivate și una necultivată!

Învățători au funcționat în anul trecut 35, definitiv 19, ear' restul provisorii. 20 sunt deplin calificați, 6 au cursurile pedagogice, 2 parochi, 1 capelan și 2 teologi absoluiți, ear' 4 sunt fără pregătire pedagogică, aplicați din necesitate.

Salarul minimal de 300 fl. e asigurat în toate comunele, afară de comuna Gelmar, care a cerut un ajutor de stat de 180 fl., la cerere însă până acum n'a sosit nici un răspuns. Ajutor de stat s'a dat numai înv. Nic. Popoviciu din Orăștioara-de-jos, de către ministru, anume un »ajutor personal» de câte 100 fl. pe trei ani. (știm noi pentru cel Red.)

Pentru susținerea școalelor poporului nostru a jertfit în unele comune aproape 30% după darea directă, peste tot se vine după 22.108 suflete, aproape 40 cr. de suflet pentru instrucțiune.

Potțesească dl »raportor oficios al comitatului» a ne arăta care popor jertfește din această »fericită țeară» mai mult!

Progresul în învățământ a fost în general multumitor.

Cercetarea școalelor.

Copii obligați a cerceta școala au fost în anul 1897, dela 6—12 ani 2648 și dela 12—15 ani 770, peste tot 3418. Au cercetat școala dela 6—12 ani 1884 și dela 12—15 ani 521, peste tot 2405. Din acestea ar rezulta, că 1000 de copii ar fi rămas fără instrucțiune. Să nu uităm însă, că pe teritorul acestui tract se află și o sumă de școli străine, și din suma celor obligați o parte cercetează acele școli.

Provăzuți cu cărți școlare au fost peste tot 1296, numai în parte provăzuți 837, ear' neprovăzuți: 272.

Prelegerile au durat 8 luni la sate și 10 la oraș (Orăștie).

Poporațiunea.

Numărul sufletelor în tract e de 22.108. Față de anul trecut se arată o creștere de 401. Aceasta e a se atribui acurateței mai mari cu care s'au compus în anul acesta datele.

Numărul nașterilor e: 769, mai puțin cu 6 ca în anul trecut.

Numărul morților e: 768, mai puțin ca în anul trecut cu 144.

Căsătorii s'au încheiat: 171, dintre cari 7 mixte. Se constată cu bucurie că nici o singură căsătorie nu s'a făcut fără binecuvântarea bisericăscă, dovadă aceasta că simțul religios nu a decăzut de loc nici în urma legilor așa numite »bisericesti», precum s'a întâmplat prin alte părți, îndeosebi printre Unguri.

Cetitul și scrisul.

Numărul cunoscătorilor de carte e de 7670, mai mult ca în trecut cu 1250.

Vedem și aici un spor îmbucurător. Nădejduim, că de aici înainte vom putea arăta progrese din ce în ce mai mari.

Am scos aceste date din raport, fiindcă în ele ne arată starea fidelă atât culturală precum și încâtva materială, a poporului nostru gr-or. din acest tract, și e de dorit ca aceste date să se facă cunoscute publicului. Aceasta, cu atât mai vârtos, că în ce privește îndeosebi starea noastră culturală numai din rapoartele protopresbiterale ne putem orienta, pentru-că după-cum s'a arătat și în această foaie, datele așa numite »oficioase» sunt prea... pușcate. Șovinismul de mult a pătuns chiar și în... cifre! Și, cine nu o știe, că acest fel de cifre sunt de mare valoare!

Ru-Ra.

PACEA LUMII

Răsboaie mari.

Sunt temeri că ne aflăm în ajunul unor două mari răsboaie, unul între Anglia și Rusia, pentru China, — altul între Spania și Statele-Unite americane, pentru insula Cuba.

Temerile se întemeiază pe faptul, că și Rusia și Statele-Unite cari sunt cele mai mari state din lume, se înarmează cu grabă mare.

Țarul rusesc a dat poruncă ca pentru mărirea flotei (armatei pe mare), să se cheltuiască, în afară de ce s'a prevăzut, încă 90 milioane ruble!

Ear' Președintele Statelor-Unite, a aprobat votul »Congresului» (dieteii republicii) prin care se vor cheltui 50 milioane dolari pentru sporirea flotei!

În același timp dieta Germaniei va vota și ea sume mari pentru mărirea flotei Germaniei.

A făcut apoi în toate cercurile diplomatice și politice mare senzație articolul dela 10 Martie n. al ziarului »Times» din Londra, scris într'un ton foarte rășboinic și îndreptat mai ales contra Rusiei.

Ear' cele scrise în »Times» se știe îndeobște că sunt vederile de care sunt străbătute cele mai înalte cercuri, dă-tătoare de ton, ale împărăției engleze.

Din Turcia încă vin știri ce miroase a praf de pușcă. Cu data de 12 Martie, se telegrafează anume, că s'au chemat sub arme 30.000 recruiți și rezerviști. Toți se vor trimite la granițele Macedoniei. Și se vor face încă trei regimente noue la granița Macedoniei.

Asta pentru-că prin Macedonia se teme Turcia că are să fie cât de curând atacată de Bulgaria, doar' la încuragieri muscălești.

Primăvara ne poate aduce zile grele pentru pacea lumii.

Serbătorile Hațeganilor.

(Urmare și fine).

Conductul de seara. Deși începuse a sufla un vânt tare, totuși Hațeganii potrivit programului, au făcut seara un mândru conduct în onoarea noului protopresbiter, T. V. Gheaja. Cu lampioanele pompierilor și cu musica acestora, în conduct mare au cutriurat orașul la 8 ore seara. Piața era îndeșuită de lume, când conductul în sunetul unui marș sosește la frumoasa locuință a protopopului, unde după întonarea unei piese, notarul comitetului parochial, dl Nic. Sânzian, rostește un ales discurs, despre dragoste, stimă și respectul cu care comuna centrală și întreg tractul și-a pus încrederea în persoana noului protopresbiter.

La vorbirea încântătoare a dlui Sânzian a urmat răspunsul dlui protopop, foarte frumos.

(Zărand poetul).

Ce mai visezi, poete?

Poetul.

Un vis național.

Visez că vęd tot neamul făcându-și un teatru.

Al doilea domn.

Nu mai visa, poete; deschide-ți ochii 'n patru, Vezi marea nepăsare durmind în giurul tēu.

Al treilea domn.

Te spriginim, nu-i vorbă; dar' lucrul este greu, Suntem sēraci,

O doamnă!

Nu este atât de greu, cum pare.

Venim și noi, Romānce, dānd sprigin la 'nălțare, Căci unde se lucrează de neamul românesc, Femeile romāne de-acolo nu lipsesc.

Poetul.

Podoaba națiunii, Romānce 'ncântătoare, Pe cari ne-au dat din ceruri să fiți al nostru soare;

Voi ne-ați scutit căminul în timpi de vijelii, Și voi ne faceți viața un raiu de veselii; Puterea voastră-i mare, e chiar nemărginită, De vreți și voi, sunt sigur de 'nvingerea dorită Și Thalia Romānă se va 'nălța 'n curēnd, Mē 'nchin smerit acestui măref și falnic gānd.

Scena V.

Aceiași și moșneagul.

Moșneagul.

Cutreerat-am munții, prin tulnic dat-am veste Și vin de pretutindeni, bărbați, flăcăi, neveste.

Scena VI.

Aceiași și un cor din Bănat.

Corul intră cântând,

Eată ziua mult dorită,

Eată ziua fericită,

Haidem să ne bucurăm!

Și cu toții dimpreună,

Veseli și cu voe bună,

Un teatru să 'nălțăm!

Un teatru, ce să poarte

Steagul lui în ori-ce parte

La Romānii doritori;

Pretutindeni să ne fie

Un izvor de bucurie,

Să ne facă sērbători.

Scena VII.

Aceiași și o ceată de călușeri din Ardeal.

Vătaful, salutând cu băta.

Trăească teatru românesc!

(Jucând singur).

Unu, doi, trei copile, mēi! Rupe-o!

(Jucând toți).

Nu te da, mēi! Rupe-o copile!

(După-ce s'a jucat »Călușerul», călușerii, coriștii, coristele și celelalte terance, dimpreună cu domni și damele fac un cerc și joacă hora).

Poetul.

Uniți așa cu toții, frumosul nostru vis

Parcă-l vedem aieve: Teatru e deschis!

(Cătră public).

Stimate, scumpe public, rugămu-te primește Cu drag silința noastră făcută 'n romānește; Ne trece cu vederea greșelile ce-am spus... E greu tot începutul... Și-acum — cortina sus!

(„Familia”).

Iosif Vulcan.

NOUȚĂȚI

Congregația de primăvară a comitatului Hunedoarei e conchemată la Deva pe ziua de 30 Martie n. la orele 9. La ordinea zilei vre-o 70 de obiecte. Multe chestii interesante, mai ales între cele comunale, precum recursurile „politice” ale Ungurilor dela Orăștie contra ședințelor reprezentanței în ajunul aducerii legii de maghiarizare a numelor, și altele.

Pentru „Cassa națională” plănuită la Sibiu a votat 1000 fl. ca taxă de membru fondator și „Cassa de păstrare din Seliște”.

„Aduc puști din România”... Teama ce o au Ungurii că Românii ar putea să pună odată mâna pe arme spre a le „mulțumi” pentru dreptatea cu care îi tractează aci la ei acasă, în Ardealul întreg, îi împinge adeseori la scene ridicole! Sosind zilele acestea la Șibot 2 vagoane cu literale galbene „C. F. R.” („Căile Ferate Române”) pe ele, cari aduceau cucuruzul comandat de dnii I. Mihaiu și A. P. Barcianu pentru Șibot și Balomir, care nu le fu oamenilor mirarea, când la descărcare, se trezesc cu o patrulă de gendarmi înarmați, care de vre-o 2 zile tot pe la stație stase până vor veni comandatorii să descarce vagoanele, și au stat lângă vagoane până le-au golit de tot, fiind siguri că *printre sacii de cucuruz vor afla grămizi de puști din România*, ca așa se lăpse vorba chiar și aici în Orăștie, că Românii... *vreau să se scoale și în vagoane printre cucuruz aduc pe furis arme din Țara-Românescă!* Dacă n'au găsit ce-au căutat, gendarmii s'au dus în sat și au ceretat prin sacii la mai mulți oameni, că nu cumva sunt în mijlocul lor măcar „piștoale” și patroane, dacă puști printre sacii n'au fost! N'au găsit nimic. Românii au rîs cu hohot de această frică patriotică.

Preot gr.-or. în Dealul-mare, tractul Geoagiului, a fost chirotonit în 1 Martie v. dl *Avram Glava*.

O frumoasă petrecere românească în Viena a arangiat în 4 Martie societatea „România Jună” a universitarilor români, în stilul unui bal. Comitetul arangiator și-a dat bune străduințe să facă o petrecere românească înălțătoare, și silințele i-au și fost încoronate de strălucit succes! Zece domnișoare române și o doamnă germană s'au prezentat la bal în costum național românesc fiind mult admirat mai ales simplul dar neîntrecutul în frumusețe costum seliștenesc. A luat parte și Excelența Sa N. Dumba, sfetnic din lăuntru al Maiestății Sale Împăratului, arătându-și deosebit mulțumirea de strălucirea petrecerii și bucuria că vede așa frumos reprezentat costumul național. Societățile slave și germane a tinerimii vieneze, au luat și ele parte la petrecerea Românilor.

Soldat sinucis. Infanteristul (recrut) Ács de naștere din Orăștie, trimis cu regimentul 64 de inf. la Viena și-a tăiat gâtul cu briciul în 17 Febr. și a murit îndată.

Logodnă. D-soara *Lucreția Iancovici* și dl *Dumitru Martin*, din Orăștie, s'au logodit în 15 Martie n. a. c. Dorim noroc.

Iasa Tomici, ginerele lui Svetozar Milețici, martirul Sârbilor, a luat conducerea ziarului „Zastava” din Neoplanta, pe care până acum l-a condus dl Dr. Emil Gavrila.

Moarte. Veduva preoteasă *Stanca Popovici Barcian n. Cioran* din Rășinari, după scurte suferințe s'a mutat la cele vecinice Sâmbătă, în 28 Februarie (12 Martie) c., în al 73-lea an al vârstei. Rămășițele pământești ale răposatei s'au așezat spre odichna de veci, în 2/14 Martie în cripta familiară din Rășinari. Cuprinși de adâncă durere aduc aceasta la cunoștința tuturor prietenilor și cunoscuților, în numele lor și al tuturor rudeniilor: Dr. D. P. Barcianu, profesor, *Constanța P. Barcianu*, ca fiu; *Silvia P. Barcianu n. Olteanu*, ca noră, *Sorin, Radu, Andreiu, Achil, Larinia și Silvia*, ca nepoți.

— Preotul *Aurel Giura* din Ludești, în urma unui morb îndelungat, a răposat în 11 Martie n. în brațele părinților sei nemângăiați în *Teuși*. Regretatul era unul dintre cei mai aleși preoți ai tractului gr.-or. Orăștie, în vîrstă de abia 29 ani, de-abia 4 ani căsătorit. Il deplâng: neconsolata soție *Maria n. Boca*, o fiică, părinții *Ioan și Raveca Giura* din *Teuși*, socrii *Irimie și Maria Boca*, cumnatul *Stefan Onea*, preot în *Almașul-mare* și soția *Roza*, apoi frați, surori și numeroase rudeni. Fie-i țărîna ușoară.

Cununie. Dl *George Oprean*, sergent-maior la regim. 64 din Viena și-a serbat cununia cu D-soara *Maria Orłitzek* în 27 Febr. st. n. a. c.

Foc mare în Sântindreș a fost în 14 Martie n.: 22 case cu toate clădirile lor s'au prefăcut în cenușă; au ars și doi oameni și 2 vite. Paguba și jalea în comună e mare!

Și animalele plâng... O revistă germană, ce se ocupă cu științele naturale, arată că multe animale tocmai așa știu să plângă, cum știu și să ridă. De pildă cănele, cerbul, mămuța, calul, cloșanul, cămila, elefantul, toate când sufer, lacrimăază...

Zugrăvitori români. Se aduce la cunoștința celor-ce ar avea trebuință de zugrăvitori bisericești, că în Orăștie se află dl *Izidor Oprusan* (strada Căstăului), care se imbie a face ori-ce fel de lucrări de pictură bisericească, precum pictare de icoane, poleire de cruce bisericești, de lemn ori de metal, și alte lucrări de acest fel.

CHESTII ȘCOLARE

„Statul învățătoresc popular în oglinda timpului modern”.

(Urmare).

Să auzim acuma și pe alții. „Învățătorii de acum sunt, cei mai mulți, oameni fără Dumnezeu și religioși”, zice dl părinte, și în loc să le pară bine că-i invrednicim la servicii bisericești, ca până acum, de cele mai multe ori le „deroagă” încă. — „Despre inspecțiunea preoților nici nu vreau să audă, observă un alt frate în Domnul, „numai oameni de fach” voesc de inspectori și între aceștia numai pe aceia îi socotesc, cari și ei au funcționat în școala populară, căci noi preoții, nu ne pricepem (după ei) la de ale școlii. — „Tot așa zic și despre noi, obiecționează un profesor, și pe noi ne țin de incapacități de a-i inspecționa, pe când noi am învățat mai mult decât ei. — „Aceasta provine din prețuirea prea mare a praxeii, continuă un coleg al acestuia, dinșii așa cred, că praxa e totul și de aceea desprețuiesc știința. — „D'apoi cum te și poți mira de aceasta, se amestecă în vorbă un filosof tiner. „poate cineva prețul așa ceva, ce nici nu cunoaște? Învățătorii în sine sunt numai niște semidocti, cari abia au trecut peste științele elementare. — „Foarte bine zici, amice, observă dl județ, cu toate acestea ei sunt conșinși, că s'ar răsturna lumea din țîțini și toată cultura ar ajunge la nimica, dacă n'ar fi ei. — „De aci apoi le provine prea marea încredere, se aude mai departe, că în tot locul se îmbulzesc înainte, în toată zama ei vreau să fie lingură și toate celea voesc a le ști mai bine, ca-și-când ar avea de lucru tot numai cu copii de școală. — „Ei înșiși sunt însă foarte simțitori, zice redactorul unei foi lumești, și chiar de aceea ar trebui, ca omul totdeauna să-i întrebe înainte de a-și permite o glumă față de ei. — „Apoi totdeauna numai plăta bună le trebuie, continuă dl deputat al cetății, tot mereu suplică după ridicarea salariului, deși amăsurat lucrului lor sunt destul de plățiți. Și apoi în urmă, dacă capătă ceva, nici nu sunt îndestulți cu aceea. Învățătorimea peste tot e un popor nemulțumitor, zice dl deputat, nu s'a făcut destul pentru ridicarea statului învățătoresc? Și arată ceva mulțumire pentru aceasta? Nici decât! Dacă vrea omul ceva dela ei, mai întâiu se gândesc un veac, că fac ori ba? — „Da, da, învățătorii nu sunt cum au fost mai demult, dar pentru aceea nu s'au făcut mai buni”, zice pe urmă corul întreg.

De acestea și alte asemenea judecăți nu numai auzim, dar de multe-ori putem și ceti despre învățători. Sunt unele foi, cari nu vreau să rămână îndărăt, când e vorba că se lovească în învățatorime. Intre altele una scria: „Sunt între învățători și oameni de încredere, fideli, intelgenți, ba voim a crede, că mulțimea e de așa, dar sunt între ei mai mulți decât trebuie, de aceia cari sunt tocmai contrar la ceea-ce am zis mai sus, și atât în privința politică cât și morală sunt de simțiminte radicale, cărora „ferbli” le este ținta cea mai de căpetenie, ear' instrucțiunea cel mai mare chin, și care despre sineși au o părere foarte mare, ba cea mai mare. Acest maister sătesc ce crede profesor elementar, cel mai bun metodist, creatorul inteligenței naționale și întemeietorul a toate. Și pe lângă acestea, în continuu e nemulțumit. Salariul duplicat, tot nu ar fi de-ajuns spre a-l remunera după merit. Și ce se ține de calificățiune, aceasta e chiar un rîu de lipsă. Într'adevăr e o fabrică automată și rezultatul unei semiculdurii, care ascunde în sine o deosebită primejdie. În vîrstă de 20 ani e om gata. Se dedă într-o clasă și până la examenul de calificățiune ocazionalmente se uită și în carte, dar' cei mai mulți apoi, din

asta încolo nici nu învață mai mult. Ocupațiuni, căștiguri laterale ori o parte bună, acesta e tot interesul lor.”

Ar fi foarte dureros dacă și numai o parte a imputărilor acestora s'ar putea atribui majorității învățătorimii. Până la atata, har Domnului, încă nu s'a ajuns! (Va urma).

Notiță Literară.

„Biblioteca Teatră”, precum s'a hotărit în adunarea gen. a „Fondului de teatru român” la Rusaliele trecute în Orăștie, va apare sub direcția zelosului și inteligentului vice-președinte al comitetului Societății, *Virgil Onișu*, la Brașov. Numerii primi fiind în pregătire, dl *Iosif Vulcan*, președintele Societății de teatru, a scris, se vede, pentru înțaiă broșură, un frumos „Prolog”, pe care îl publică în numărul ultim al „Familiei” redactată de d-sa în Oradea. Până să-l vedem în fruntea celui dintăiu volum al Bibliotecii, unde credem că va apare negreșit, ținem a face o plăcere cetitorilor, reproducând „Prologul” în foia numărului nostru de față.

„Risete și zimbete” este titlul unui volumaș de anecdote și glume scurte, pline de haz, pe care le-a scos de curînd de sub tipar, la Gherla, dl *Tit Vespasian Ghiaja*, actual protopresbiter gr.-or. la Hațeg.

Le recomandăm cu căldură iubitorilor de lectură veselă.

„Crâmpeie” este titlul celui mai nou volum scos la lumină de dl *Dumitru Stăncescu* la București.

Cetitorilor noștri le e bine cunoscut dl *D. Stăncescu* din dese notițe literare asupra lucrării d-sale literare, și știu că d-sa este unul dintre scriitorii români cei mai vrednici de a fi cetiți, atât pentru forma lucrărilor d-sale îmbrăcate în o limbă scurtă, dulce, plină de tablouri reperi, cât și mai ales prin fondul moral, sănătos, al lucrărilor sale. E destul a vedea pe o carte numele dlui Stăncescu fie ca autor original, fie ca traducător, pentru a o lua cu siguranță în mână, că într'însa vom afla o cetire și plăcută, și folositoare, și spre bine povătuitoare.

Cele 3 volume ale d-sale de „Povestii” și „Snoave” auzite din popor și admirabil redatate ca „la gura sobei”, apoi mișcătoarele traduceri: „O poveste tristă”, „Ombra”, „Paul și Virginia” etc. din „Biblioteca pentru toți” a cărei director lăudat e, — sînt tot atâtea lucrări ce l'au ridicat pe dl Stăncescu sus în ochii cetitorului inteligent și bun.

Ear' „Crâmpeie”, noul volum, este un rod nou și strălucit pe pomul activității d-sale literare, cercînd printr'însul a muia în cetitor inima și a cultiva în el sentimentul de „mîla” față de animalele cu care omul are de lucru, tractându-le adesea din cale-afară fără inimă, — a cultiva mai departe sentimentul de castitate la femeie, etc., tot ținte nobile, spre care autorul atrage prin lucrări foarte reușite și plăcute.

Îi dorim mulți cetitori!

FEL DE FEL

Un crud fel de răsunare. În un sat din Ungaria o femeie aflându-se pe patul de moarte a descoperit preotului o taină groaznică. A spus anume, că în tinerețe dînsa a turat pruncul unui om din comună, din răsunare că acel om nu a luat-o pe dînsa de soție, ci s'a căsătorit cu altă femeie. Dînsa a dat pentru creșterea pruncul unei femei din alt sat, căreia i-a spus, că este al dînssei. Crescînd pruncul mare, l'a adus în satul ei, și l'a dat servitor la casa părinților sei, cari nu l'au cunoscut. Aici a slujit mai mulți ani avînd purtarea cea mai bună. Murind stăpînul seu când tînrul ajunsese la vîrstă de a se căsători, la îndemnul femeii care îl furase, el după trecerea anului de jale, s'a cununat cu veduva fostului seu stăpîn, adecă cu mama sa! Și nu s'a știut nimic. Dar' acum în urma mărturisirii femeii vinovate, s'a știricit! Spaima noilor căsătoriți, fiu și mună, a fost grozavă! Nenorocitul fiu a perit din comună, ear' mama sa s'a sinucis în cimiter lângă mormîntul bărbatului seu răposat.

Căsătoria civilă.

Un bărbat care se căsătorise, când plecă dela matriculantul, primar al orașului, îl salută grațios:

— „La revedere”, dle primar!

POSTA REDACȚIEI.

Dlul *I. B.* și *L. P.* în *C. s.* Indată ce dispunem de spațiu. Avem și alte „multum te publice” dar' nu le putem da prea mult loc. A-ți văzut, aproape în fiecare număr băgăm, dar' numai pe rînd.

„N. A.” în *Cugir*. Să vede că nici d-ta nu prea stai bun pentru vetea ce ești „curios a ni-o aduce aminte”, că nu ne spui nici nouă cine ești. Așa nu se publică. Noi trebuie să știm.

Pentru redacție responsabil: *Petru P. Barițiu*.

A urmat o cină dată de către dl *Stefan Selariu* în ospitala d-sale casă.

Duminecă în 27 Febr. n. la finea utreniei, o deputațiune a invitat pe protopresbiterul la sf. biserică. Răspunsurile liturgice li-a dat corul vocal condus de bravul comerciant *Cornel Popovici*.

La finea serviciului divin, s'evîrșit de 5 preoți (dl administrator *Avram Stanca*, *George Oprea* din Hunedoara, *Ioan Medrea* din *Strei-Plopi* și *Ioan Mihailescu* din *Cerpea* cu protopopul în frunte) s'au cetit actele referitoare la întărirea de protopresbiter, apoi noul protopresbiter a rostit o frumoasă vorbire către poporul dreptcredincios. Corul la finea serviciului, a intonat de nou inul ocașional.

După serviciul divin s'a prezentat la noul protopresbiter în corpore preoțimea, învățătorimea, credincioșii parohiei, deputațiunea străinilor și tinerimea.

Toți au fost primiți cu afabilitate, punîndu-se tuturor la inimă iubirea de biserică, de școală și de națiune, a acestor 3 simboale, care cer dela fiecare și dela toți lucrare neobosită.

La 1 oră și jum. p. m. inteligența, fără deosebire de confesiune și națiune, s'a întrunit la banchetul dat în onoarea noului protopresbiter: 70 de tacămuri în otelul „Coroana” al dlui *Ioan Baciu*.

Totul a decurs animat, cu dragoste și cu bucurie.

Primul toast l'a rostit dl protopresbiter pentru Înalta Casa domnitoare, pentru Regele nostru, al doilea pentru Metropolitul, al treilea pentru noul protopresbiter, apoi pentru alegătorii, comitetul parohial din Hațeg, popor, pentru străini și altele.

Musica, în decursul banchetului, a intonat cele mai dragălașe piese naționale românești. Mîncări și beuturi foarte bune, apre onoarea hotelierului român.

Mulțumită s'a exprimat dlui căpitan de poliție *Lenkes*, care dintru început prin ordine și tact a făcut ca s'erbătoarea să poată decurge netulburată.

Din incidentul s'erbătorii tinerimea a arangiat o petrecere de caracter curat românesc național, în favorul bisericii române gr.-or. din Hațeg. S'a început la 8 ore seara.

Tot ce Hațegul a avut românesc, mîndru și frumos s'a prezentat. Pitorescul costum național, ce cu atata mîndrie împodobia Româncuțele noastre, a dovedit caracterul zilei și al petrecerii, ce a durat foarte animată până în zori de zi.

Dec cerul ca festivitățile Hațeganilor să fie de bun augur!

Mulțumită.

În scopul edificării noii biserici în comuna noastră *Cămpuri-Surduc*, Prea Sfinția Sa bunul Părinte *Gherasim, Episcop al Argeșului* (în România) s'a îndurat preagrațios, ca răspuns la rugarea noastră, a ne trimite un ajutor în sumă de 100 Lei.

Pentru această nobilă faptă, primescă Preamilostivul Părinte cea mai omagială a noastră mulțumită. Atot puternicul Dzeu lungească firul vieții Sfinției Sale, pentru care noi neîncetat ne vom ruga.

Cămpuri-Surduc la 4/16 Martie 1898

La însărcinarea comunei bisericești:

Ioan Budoiu,
preot.

Longin Popa,
notar.

Academia Română

dela București, și-a început Marți în 3/15 Martie ședințele (sesiunea pe 1898).

Are în programul de desbateri vre-o 36 de obiecte: raportul secretarului general pe 1897—8; apoi a feluritelor comisuni și fonduri asupra împărțirii de premii și că la noiele premii ce cărți au întrat în concurs; alegerea temelor pentru lucrările ce se fie premiate în anii viitori din fondurile la cari se prescriu temele; — dare de samă despre averea și biblioteca Academiei, — la urmă se vor alege încă 4 membri noi: 2 în secția I, erară, 1 în cea istorică și 1 în cea științifică, precum și alegere de membri onorari și corespondenți. Se va alege secretarul general pe alți 7 ani (acum e dl *Dim. A. Sturdza*).

În sesiunea de față își ține discursul de recepțiune și dl *I. M. Moldovan*, canonic în *Blaj*, ales membru anul trecut.

Academia își ține acum, și de aci încolo, ședințele în aripa cea nouă a palatului Academiei, un edificiu foarte frumos, acum ridicat.

